

Visoka cena ishitrenih rešenja

Ozbiljna ekonomska politika, koja ima pretenziju da bude razvojna, ne vodi se od danas do sutra

DRAGAN ŠAGOVNOVIĆ
PREDSEDNIK SKUPŠTINE AKCIONARA I GENERALNI DIREKTOR
EKONOMSKOG INSTITUTA BEOGRAD

Veliki broj poteza države nije zasnovan na strateškim dokumentima, kaže Dragan Šagovnović, predsednik skupštine akcionara i generalni direktor Ekonomskog instituta Beograd.

► Da li je lek za neefikasnost javnih preduzeća privatizacija ili korporativizacija?

Mislim da ova dilema ne bi smela da bude aktuelna. Korporativizacija, u užem smislu, znači izražavanje kapitala javnih preduzeća u akcijama. Privatizacija, sa druge strane, predstavlja proces kojim se kapital prodaje novom vlasniku. Sledi da se i korporativizacija i privatizacija odnose na kapital. Šta je kapital? Kapital je razlika između vrednosti imovine i vrednosti obaveza. Znamo li šta je imovina javnih preduzeća? Znamo li da li je reč imovini javnih preduzeća ili imovini Republike Srbije? Ne, u većini slučajeva, pošto je država vlasnik imovine, a ujedno i vlasnik kapitala. Pre usaglašavanja vlasništva nad imovinom sa zakonima

Republike Srbije i njene vrednosti sa računovodstvenim standardima i standardima finansijskog izveštavanja, ne možemo znati šta je kapital javnih preduzeća, a samim tim ni šta bi izrazili u akcijama (korporativizovali) ili pro-

dali (privatizovali).

Korporativizacija, u punom smislu, u prvom koraku podrazumeva rešavanje imovinsko-pravnih pitanja vezanih za imovinu javnih preduzeća, a potom i procenu vrednosti imovine čiji je vlasnik javno preduzeće. U narednom koraku potrebno je preduzeti mere organizacionog i finansijskog restrukturiranja, koje bi bile ispraćene adekvatnim i pravno valjanim statusnim promenama. Korporativizacija, zasnovana na ovim principima, jeste nužna i može da doprinese efikasnijem radu javnih preduzeća. Siguran sam da bi rešavanje prethodnih pitanja trebalo da bude prioritet Ministarstva privrede i Ministarstva finansija, bar kada je reč o javnim preduzećima.

Tek pošto ustanovimo šta su imovina i kapital javnog preduzeća, aktuelna postaje dilema iz vašeg pitanja. Korporativizaciju javnih preduzeća doživljavam kao proces koji treba da doprinese tome da država, umesto lošeg menadžera, postane odgovoran vlasnik. Upravljanje javnim preduzećima tada bi se ba-

ziralo na principima korporativnog upravljanja, koje se ne uvodi, nego proizlazi iz jasnih organizacionih, statusnih i svojinskih odnosa i privrednih propisa. Država bi, tek tada, mogla da razmatra dilemu da li da zadrži ili proda svoj vla-

**PLAŠIM DA ĆEMO U NAJAVLJENIM
PRIVATIZACIJAMA VREDNIH
KOMPANIJA U DRŽAVNOM
VLASNIŠTVU BITI RAZOČARANI
PONUDAMA KOJE ĆE BITI DALEKO
ISPOD NAŠIH OČEKIVANJA**

snički udeo. Naravno, uz valjanu analizu koristi koje bi mogla imati od dugoročnog vlasništva i istovremeno uvažavanje svoje nacionalne, socijalne i razvojne uloge.

Privatizacija javnih preduzeća, bez rešavanja prethodnih pitanja, jeste moguća, ali na silu i uz diskont proporcionalan riziku koji ima savestan kupac kad ulazi u nerazjašnjene odnose. Zato se plašim da ćemo u najavljenim privatizacijama vrednih kompanija u državnom vlasništvu biti razočarani ponudama koje će biti daleko ispod naših očekivanja.

► Koliko su elektroprivrede u regionu sposobne da održe konkurentnost u uslovima liberalizacije energetskog tržišta?

Ekonomski institut je u prethodnih nekoliko godina angažovan kao savetnik više regionalnih energetskih kompanija (Elektroprivreda Srbije, Elektroprivreda Crne Gore, Elektroprenos Crne Gore, Elektroprivreda Bosne i Hercegovine, Elektroprivreda Herceg Bosne i Elektroprenos Bosne i Hercegovine). U saradnji sa partnerima iz Hrvatske, nadamo se saradnji i sa Hrvatskom elektroprivredom.

EPS, koji je najveći od navedenih kompanija, platio je najvišu cenu vođenja socijalne politike kroz nisku cenu struje. Od 2001. godine Srbija je više izgubila zbog niske cene struje nego što je dobila od prodaje preduzeća i banaka, direktnih investicija, međunarodnih finansijskih institucija i donatora. Procene Ekonomskog instituta su da je, u periodu od 2001. godine, zbog socijalne a ne ekonomske cene struje izgubljeno od 7,5, do čak 20 milijardi evra. To treba imati u vidu pri svakoj raspravi o ceni struje, investicijama, izvorima i partnerima za finansiranje investicija i konačno vrednosti EPS-a i njegovoj potencijalnoj privatizaciji. Posledica je da EPS danas nema mogućnosti za proizvodnju električne energije na nivou koji bi mogao da prati eventualni, a toliko željeni rast industrijske proizvodnje. Zbog toga se i plašim da će prebrzi izlazak EPS-a na otvoreno tržište biti samo dobar argument za tužnu priču o neophodnosti pronalaženja strateškog partnera i njegovu privatizaciju.

Kada je reč o sličnostima, sve elektroprivrede u regionu su u većinskom vlasništvu država, koje imaju dominantno učešće u upravljanju. Zajedničko je i da su ove zemlje godinama paralisane u privrednom razvoju obećanjem da će jednog dana postati članovi Evropske unije, da nisu dovoljno ulagale u razvoj sopstvenih kapaciteta, nastojeći da bezuslovno prihvate zahteve Energetske zajednice, liberalizaciju i favorizovanje proizvodnje iz tzv. obnovljivih izvora energije, neprimereno stanju njihovih konvencionalnih kapaciteta. Na kraju zajedničko je i da su sve navedene elektroprivrede nekonkurentne u uslovima liberalizovanog tržišta električne energije.

Zbog svega navedenog nastojimo da afirmišemo potrebu intenzivnije regionalne saradnje. Još 2008. godine predložili smo spajanje Elektroprivrede Srbije i Elektroprivrede Republike Srpske. Reč je o dva potpuno kompatibilna sistema, čijim bi se povezivanjem omogućilo bolje upravljanje resursima, veći stepen energetske nezavisnosti, sopstveni potencijal za izgradnju novih kapaciteta i vreme za ispravku grešaka iz prošlosti. Lično, ovaj projekat smatram važnijim od svih privatizacija i velikih projekata koji se danas u Srbiji pominju.

Kada je reč o strateškom partnerstvu, koje ne podrazumeva ali i

ne isključuje vlasničku vezu, pokušavamo da promovišemo potrebu da elektroprivrede Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore imaju zajedničku energetska strategiju, koja će im omogućiti usaglašen razvoj.

► Koliko su teme koje pokreće poljoprivredni forum „Hrana za Evropu“ u Subotici prepoznate kod nosilaca javnih politika koji odlučuju o strateškim pitanjima vezanim za razvoj agrara?

Ozbiljna ekonomska politika, koja ima pretenziju da bude razvojna, ne vodi se od danas do sutra. Takođe, izgradnja institucija ne znači samo izgradnju novih nego i razvoj institucija koje imamo. Upravo zbog toga, kao ekonomska institucija i srpski razvojni institut, opredelili smo se da predložimo izradu dokumenata za koje smatramo da su ključni za privredni razvoj Srbije. Agroprivredu i elektroprivredu priznali smo kao osnovne grane ekonomskog suvereniteta, u prošlosti i prepoznali kao grane na kojima treba zasnivati ekonomski razvoj, u budućnosti.

Investirali smo u organizaciju Forumu „Hrana za Evropu“ sa ciljem da afirmišemo potrebu izrade Strategije agroprivrede Srbije. Uvereni da nam je ova strategija hitno potrebna, a pre početka pregovora o ulasku u Evropsku uniju. Nova strategija trebalo bi da omogućiti da se iskoriste šanse i osujete opasnosti koji taj proces sa sobom nosi. Da li smo uspešni? Jesmo samo u smislu da je ipak urađena nova Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Srbije. Nismo u smislu da je trebalo da bude urađena ranije i nismo zato što je opet

prevagnulo opredeljenje da strategiju rade pojedinci, a ne institucije koje imamo. Uz puno uvažavanje eksperata koji su učestvovali u izradi Strategije, stava sam da strategije treba da rade nacionalni instituti, koji će koordinirati rad svojih i eksperata koji su uključeni u projekat.

Srbija može u narednih pet godina udvostručiti, a u dugoročnom periodu vrednost agrarne proizvodnje podići na nivo od oko 30 milijardi evra, što je ekvivalentno današnjem bruto domaćem proizvodu. Za to je neophodna dugoročna

**SPAJANJE ELEKTROPRIVREDA
SRBIJE I REPUBLIKE SRPSKE
SMATRAM VAŽNIJIM OD SVIH
PRIVATIZACIJA I VELIKIH
PROJEKATA KOJI SE DANAS U
SRBIJI POMINJU**

Strategija, usvojena od strane Skupštine Srbije i obavezujuća za sve parlamentarne većine. Uvažavajući vreme potrebno za razvoj nove agrarne strukture, nužan je i kontinuitet agrarne politike. Za četiri Forumu koje smo organizovali promenila su se četiri ministra poljoprivrede. U isto vreme, prilikom svakog formiranja nove vlade, Ministarstvo poljoprivrede ostajalo je resor za kraj i koaliciono potkusurivanje. Uvažavajući značaj agroprivrede za privrednu strukturu Srbije, ministar poljoprivrede morao bi biti jedna od najjačih figura, a verovatno i potpredsednik svake vlade Srbije.

Na poslednjem Forumu, prvi put, nismo imali prisustvo ministra poljoprivrede. Ali smo imali aktivno učešće vodećih eksperata u izradi Strategije, direktora nacionalnih instituta iz ove oblasti i rukovodilaca kompanija regionalnih lidera agrobiznisa. Samo na jednom od panela imali smo predstavnike šest kompanija, čiji je godišnji promet preko 2,5 milijarde evra, što je 50% ukupne vrednosti agrarne proizvodnje u Srbiji. I baš zbog toga razmišljamo da na ovogodišnjem Forumu promenimo uobičajeni pristup. Da ministra poljoprivrede pozovemo da prvo sasluša učesnike, a svečano im se obrati na zatvaranju Forumu. ■